

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ind- og udførsel af fisk, forslag til lov om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m. v.

og
forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse af et kreditinstitut for fiskerierhvervet.

Valgt blev: *Johs. E. Larsen, Poul Hansen (Grenå), Poul Hansen (Svendborg), Lund Jensen, Aage Knudsen, Mørk, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen, Gideon, Frode Carstensen, Jens Chr. Christensen, Damsgaard, Conrad Kofoed, Bruun de Neergaard, Baagø, Friberger og A. C. Normann.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om opfindelser vedrørende krigsmateriel.

Valgt blev: *Victor Gram, Heising, Lund Jensen, Peter Jørgensen, Holger Larsen, Th. Mikkelsen, Orla Pedersen, Ravn, From, Arnth-Jensen, Henry Christensen, Gideon, Østergaard, Ole Bjørn Kraft, Marie Antoinette von Lowzow, Rasting og Johs Christiansen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i bevrerterloven.

Valgt blev: *Axel Ivan Pedersen, Conradsen, Ditlevsen, Boye Hansen, Peter Jørgensen, K. Axel Nielsen, Orla Pedersen, Anker Lau, Damsgaard, Heilesen, Thisted Knudsen, Martin, Weikop, Hanne Budtz, Fanger, Aage Fogh og Steen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om bybefolkningens forsyning med mælk og fløde.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 43, fremsættelsen i tidenden sp. 27).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Holger Larsen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem fru Edel Saunte, ikke kan være til stede i dette møde, skal jeg i hendes sted på mit partis vegne anbefale en velvillig behandling af det foreliggende lovforslag.

Da lovforslaget er en genganger fra forrige samling, et forslag, der så sent som i marts måned i år fik en ret indgående behandling her i tinget, hvor man i høj grad trak de principielle synspunkter vedrørende problemet op, finder jeg ikke nogen grund til ved denne lejlighed at genoptage denne diskussion.

Jeg har fornemmelsen af, at lovforslaget vil blive udsat for en meget indgående behandling i et udvalg — jeg håber også, det må blive en saglig behandling, selv om standpunkterne står hårdt over for hinanden.

Vi kom ikke så langt i udvalget i forrige samling. En lang række spørgsmål blev stillet, og nu foreligger der svar på disse spørgsmål, kommet i løbet af sommeren, så at vi ret hurtigt kan komme i gang med den principielle diskussion inden for udvalget. Jeg håber, at man hurtigst muligt vil gå til arbejdet dér, så at vi kan nå et resultat. Selv om sagen ikke kan samle et enigt folketing bag sig, håber jeg alligevel, at vi når et resultat inden denne samlings udløb.

Anker Lau: Selv om denne sag, som er af stor principiel og politisk betydning, ligger mig og mit parti meget stærkt på sinde, skal jeg afstå fra i dag at holde nogen lang tale, idet jeg vel må have lov til at forudsætte vor stilling bekendt i alle enkeltheder. Lovforslaget er jo en genfremsettelse fra sidste samling, og jeg kan, hvad selve sagen angår, henvise til den tale, jeg dengang holdt. Denne tale sammenholdt med mindretalsbetænkningen fra mælkekommissionen dækker også i dag det, jeg og mit parti mener om det, der her er ved at ske.

Det udvalg, der blev nedsat sidste år, har jo ikke haft særlig travlt. Vi har i sommerens løb modtaget det højtærede ministeriums besvarelser på en lang række spørgsmål, og det er min opfattelse, at en

[Anker Lau.]

hel del af disse giver mig medhold i min fremstilling af, hvorledes den påståede prisnædgang er fremkommet, nemlig på bekostning af en lang række af de fordele, som den frie omsætning nu engang byder på. Der er imidlertid nu frembragt et interessant materiale, og det må så blive det kommende udvalgs opgave at diskutere det.

I øvrigt har udvalget sidste år kun holdt sættemøde og et enkelt almindeligt møde, hvor vi modtog nogle deputationer, der ikke ligefrem gav udtryk for tilfredshed med ordningen. Men ude i det daglige liv går ikke desto mindre denne socialisering sin fortsatte gang; man står således i Kolding over for at indføre det fulde monopol. Hvis det regerende byrådsflertal vil det — og det ser sådan ud — vil der kun blive ét mejeri med ret til mælkehandel; og her i København ser det ud til, at udviklingen tenderer hen imod, at de tre store mejerier søger at æde sig længere og længere ind i de mindre mejeriers område; man foretager betydelige kapacitetsudvidelser, som — hvis der overhovedet skal være nogen mening i denne sag — var rimeligere at gennemføre i de mejerier, der ligger i periferien. Men alle disse ting må vi naturligvis også diskutere i det kommende udvalg.

Jeg har egentlig svært ved at forstå, at den højtærede minister har fremsat dette lovforslag på ny. Det er jo ikke nødvendigt, og meget taler for, at man ser tiden an endnu et stykke tid og tænker noget dybere over tingene, inden man lovfæster, at næringsfriheden ikke mere eksisterer på dette område.

Vi har fået en række henvendelser udefra i denne sag, og deriblandt én, som jeg synes burde gøre et særligt indtryk på den højtærede minister for handel, industri og søfart, idet alle de erhverv, hvis trivsel den højtærede minister er sat til at varetage, plus Landbrugsrådet i fuld enighed har henvendt sig til foketinget og skarpt protesteret imod det, der her er ved at ske.

I foråret lagde jeg mærke til, at den højtærede minister — jeg tror, det var ved behandlingen af lovforslaget om indseende med priser — kom med en lille hentydning til denne henvendelse og bemærkede noget om, at hun ikke kunne forstå, at bl. a. rederne, forsikringsfolkene, håndværkerne

o. s. v. begyndte at blande sig i mælkehandelen. Det er jo netop det tragiske, at den højtærede minister ikke synes at forstå noget sådant. Samtlige erhverv forstår imidlertid, hvad denne sag betyder, og man vender sig derfor i enighed mod de socialistiske principper, som her for første gang søges lovfæstet.

Der kan være megen uenighed mellem de forskellige erhverv i det daglige — og det er vel vor opgave herinde at søge at dele sol og vind lige mellem dem og den øvrige befolkning — men så meget mere grund er der til at påskønne den solidaritet, der her er givet udtryk for i en sag, som kan få vidtrækkende konsekvenser. Jeg henstiller til i alt fald de liberale partier i denne sal at skænke denne henvendelse opmærksomhed, og da jeg lægger megen vægt på, at den findes i Folketingstidende i forbindelse med denne sags behandling, vil jeg — med den højtærede formands tilladelse — citere den i sin helhed:

„Uanset det forelagte forslags større eller mindre direkte erhvervsmæssige interesse for de underskrivende erhvervsorganisationers medlemmer ønsker organisationerne så indtrængende som muligt at fraråde folketinget at vedtage forslaget.

Den omstændighed, at der ved en kort bemyndigelseslov af 5. august 1940 efter landets besættelse blev givet handelsministeren beføjelser til at træffe foranstaltninger vedrørende bybefolkningens forsyning med mælk og fløde, kan ikke motivere, at en permanent lov nu bygges op over den bekendtgørelse, som handelsministeriet med hjemmel i bemyndigelsesloven udstedte den 19. august 1940.

Tværtimod må det anses for rimeligt, at den nævnte bemyndigelseslov af 1940 ophæves, og at de i henhold til denne lov truffne ekstraordinære foranstaltninger afvikles i lighed med restriktionsafviklingen på andre erhvervsområder.

I stedet har handelsministeren foreslået, at oprettelse af mejerier og faste udsalgssteder for mælk og fløde i Storkøbenhavn og købstæderne fortsat gøres afhængig af tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Samtidig begrænses dispositionsfriheden inden for erhvervet i så høj grad, at de næringsdrivende ganske gøres afhængige

[Anker Lau.]

af direktiver fra myndighederne, hvorved næringsfriheden og konkurrencen i realiteten ophører inden for et vigtigt erhverv. Herved afskæres nye virksomheder fra adgangen til at bevise, at mælk og fløde kan distribueres billigere og bedre, end de monopoliserede virksomheder gør, og der lovfæstes således et system, der er stik imod de principper, der efter mange grundige overvejelser blev nedfældet i monopolløven. De underskrivende erhvervsorganisationer føler sig på ingen måde overbevist om, at de anførte fordele i retning af effektivisering og rationalisering af bybefolkningens forsyning med mælk og fløde vil kunne opnås og bevares ved, at det forelagte forslag vedtages og næringsfriheden og konkurrencen dermed begrænses eller ophæves.

Såvel ved sine motiver som i sit indhold er forslaget udtryk for en erhvervs-politik, som kan blive yderst farlig for det danske erhvervslivs trivsel og udvikling i fremtiden.“

Denne henvendelse er underskrevet af Assurandør-Societetet, Butikshandelens Fællesråd, Centralforeningen af Hotelvært- og Restauratørforeninger i Danmark, Danske Bankers Fællesrepræsentation, Dansk Dampskibsrederiforening, Grosserer-Societetets Komité, Håndværksrådet, Industrirådet, Landbrugsrådet og Provinshandelskammeret.

Det er således en meget repræsentativ henvendelse, som i alt fald burde påkalde opmærksomheden hos disse erhvervs højtærede minister, og jeg håber også, at den vil gøre et vist indtryk hos partierne i denne sal.

I øvrigt blev der ved indledningen af denne samling talt meget om ungdommen og den ungdomsfjendtlige politik — jeg tror, det var det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der særlig fremhævede dette — som har været ført i længere tid, og jeg vil gerne indrangere denne sag også under den synsvinkel, at her er der noget, der ligeledes har med ungdommen at gøre. De unge — og der kommer jo mange i disse år, det har vi diskuteret ved mange lejligheder — er mere end nogen andre interesseret i næringsfriheden, i, at de kan få en plads iblandt os; de skal ikke alene have lov til at komme i

lære, de skal også have lov til at drive et erhverv iblandt os med ret til at bygge en fremtid op, således som vi andre har haft det.

Jeg kan altså ikke tilsige nogen støtte til lovforslagets gennemførelse, således som det foreligger, og jeg håber, at der her i tinget vil findes et flertal, som bekender sig til næringsfriheden og vil være med til at gennemføre noget andet end det, det foreliggende lovforslag er udtryk for.

Poul Clausen: Ved behandlingen i marts måned af det lovforslag, som dengang var fremsat, og som var enslydende med det, vi i dag behandler, angav jeg på mit partis vegne vor stilling til lovforslaget. Det fremgik deraf, at vi principielt går ind for ophævelse af den gældende lovgivning af 1940, idet vi ikke finder, at dette erhvervsområde trænger til en speciel lovgivning ud over den, der gælder for andre områder inden for handelen med levnedsmidler her i landet.

Mit parti har den opfattelse, at de myndigheder, der gives i loven af 1940, og som altså også foreslås givet i det foreliggende lovforslag, giver kommunalbestyrelserne en meget udstrakt myndighed, bl. a. til fastsættelse af priser og indseende med mælkehandelen på mange forskellige områder, og at disse opgaver ganske ligger uden for disse organers naturlige område. Vi finder ligeledes, at de til ordningerne knyttede puljesystemer ganske strider mod forbrugernes virkelige interesse.

Jeg vil ligesom den foregående ærede taler, ordføreren for partiet venstre, det ærede medlem hr. Anker Lau, understrege, at der under udvalgsbehandlingen er modtaget en henvendelse fra en stor kreds af erhvervsdrivende, som fremsætter synspunkter, der er aldeles på linje med det syn på næringsdriften, som mit parti deler. Også vi tillægger denne henvendelse den allerstørste betydning og håber, den må få den virkning, at man inden for vide kredse, der slutter sig til disse synspunkter, må kunne gøre sin indflydelse gældende på lovgivningen for dette specielle område.

Vi kan ikke tilsige den højtærede minister vor støtte til fremme af lovforslaget i den foreslåede skikkelse, men vi er naturligvis villige til at deltage i udvalgsbehandlingen.

[Poul Claussen.]

som jo bliver en fortsættelse af den, der blev påbegyndt i foråret.

Aage Fogh: Da mit partis ordfører, det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp, er forhindret i at være til stede, skal jeg på partiets vegne anbefale en fortsat behandling af lovforslaget i det udvalg, der vil blive nedsat.

Der har været talt meget både for og imod en mælkeordning; derfor vil jeg gerne gøre den bemærkning, at jeg altid har haft den opfattelse, at en mælkeordning er et spørgsmål mellem de to parter, producenter og forbrugere, og at det er ganske overordentlig vigtigt, da mælk jo er en meget let fordærvelig vare, at de sundhedsmæssige forhold er i orden, og at det endelig er meget vigtigt, at udgifterne ved overføring af mælken fra producent til forbruger ikke er større end højest nødvendigt. Som et eksempel på, hvad der kan opnås ved en fornuftig ordning, vil jeg gerne have lov at henvise til mælkekommissionens betænkning. Heri findes side 22 en meddelelse om, at en lille by, som hedder Haderslev — en by med 18 000 indbyggere — har lavet en frivillig mælkeordning på et tidspunkt, da en sådan ikke var gennemtruffet ved lov.

Før mælkeordningen blev gennemført, var der i Haderslev 31 mælkebutikker og 41 detailvogne. Efter at ordningen var gennemført ved frivillig overenskomst mellem byråd, producenter og forbrugere, var der 13 mælkebutikker og 14 detailvogne. Jeg tror, enhver kan sige sig selv, hvad det betyder for en så lille by, at en forhandlerstab på 72 kan skæres ned til 27. Jeg tror ikke, der behøves mere anbefaling for gennemførelse af en forstandig rationalisering. Jeg håber, resultatet af udvalgets arbejde må blive, at vi kan garantere en god vare, og at vejen bliver så kort som muligt fra producent til forbruger.

Petra Petersen: Lovforslaget er jo, som det er blevet sagt her i dag, genslydende med det forslag, der var til behandling i forrige samling. Da forholdene ikke har forandret sig siden da, kan jeg for så vidt også henvise til, hvad jeg dengang sagde på min gruppes vegne. Jeg kan også i dag

tilsige mit partis velvillige behandling og støtte til lovforslagets fremme.

Jeg skal gerne erkende, at det kan være vanskeligt at lovgive på områder, hvor så mange til dels modstridende interesser griber ind i hinanden. Men det afgørende må dog stadig være, ligesom det var det i 1940, at sikre forbrugernes forsyning med så vigtigt et næringsmiddel som mælk til den lavest mulige pris og i den bedst mulige kvalitet og tillige at imødekomme producenternes krav om en rimelig pris for deres arbejde. Vi kan ikke komme uden om, at mælkeordningen har medført forbedringer i befolkningens mælkeforsyning; det var da også det store flertal i kommissionen enigt om. Til de ordførere, som i dag har hævdet, at ophævelse af mælkeordningen og indførelse af fri næring ville give billigere priser, vil jeg gerne henvise til pris- og avanceudviklingen inden for tilsvarende varegrupper, hvor der ikke er nogen regulering. Det gælder f. eks. varegrupperne kød, flæsk, æg, fjerkræ, pålægsvarer, kartofler, grønsager og frugt. Jeg vil her gerne henvise til den henvendelse, monopoltilsynet har modtaget fra De samvirkende danske Husmandsforeninger, der står som producentgruppe, og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, der er udtryk for forbrugerinteresser; begge parter henviser til det velkendte faktum, at når byboere og landboere drøfter problemerne omkring prisdannelsen, giver forskellen på den pris, forbrugerne må betale, og den pris, producenten opnår, som regel anledning til forundring og kritik. Netop på disse områder er der jo det, som kaldes fri næring, hvilket har været nævnt også her i dag. Jeg synes, det understreger noget af det, jeg sagde i foråret: at fremfor at omgås med tanken om at ophæve mælkeordningen må spørgsmålet rejse sig, om ikke der var anledning til at oprette et nævn til at føre kontrol med omkostninger og priser i al almindelighed. Mælkeprisen er stadig meget høj, også for høj; at den er for høj, viser jo det stadigt dalende forbrug. Jeg har nævnt, at forbruget fra året 1954 til 1955 var dalet med 5 mill. kg; det følgende år er mælkeforbruget igen dalet, ganske vist noget mindre, men dog med 2 mill. kg.

Jeg tror, det har forbavset mange at høre

[Petra Petersen.]

i en kvit eller dobbelt-udsendelse i radioen, at Danmark, som er et udpræget mælkeproducerende land, har et forholdsvis mindre forbrug af mælk end de øvrige skandinaviske lande. Det var der sikkert ikke mange der havde troet, hvis ikke man havde fået det at vide på en så eftertrykkelig måde, at der ikke var noget at tage fejl af. Det kan ikke være andet, end at det dalende mælkeforbrug må ses i relation til de høje mælkepriser.

Jeg finder, at den højtærede handelsminister må være interesseret i at undersøge, om der ikke i forbindelse med mælkeordningen er spørgsmål, som bør tages op til undersøgelse; f. eks. svinger mælkeprisen jo fra by til by, endog ret betydeligt. Jeg rejste spørgsmålet i foråret, og da mit parti ikke har haft nogen mulighed for at deltage i arbejdet i det udvalg, der har siddet siden vi sidst behandlede lovforslaget, og ikke ved, hvad der er foregået i udvalget, og heller ikke ved, hvilke oplysninger udvalget har modtaget, vil jeg gerne på ny rejse spørgsmålet om muligheden for gennem en kontrol eller en udligning at nå til ensartede mælkepriser landet over. Og jeg vil gerne samtidig henvise til, at Det danske Mælke-Compagni i 1953 havde et overskud på 336 000 kr., i 1954 et overskud på 432 000 kr. og i 1955 et overskud på 407 000 kr.

Jeg vil gerne henlede den højtærede handelsministers opmærksomhed herpå, og jeg ville være glad, om man ville overveje det i udvalget.

Tholstrup: Det ærede medlem hr. Holger Larsen håber, at udvalgsbehandlingen bliver indgående og saglig. Det er et håb, som jeg deler af ganske hjerte, for hvis udvalgsbehandlingen bliver indgående og saglig, bliver resultatet, at udvalget kun vil nå at bekræfte det, som står i min mindretalsudtalelse i betænkningen fra mælkekommissionen, betænkning nr. 142. Men jeg har det indtryk, at denne betænkning er læst meget løst igennem — det vil jeg komme tilbage til.

Jeg vil gerne sige i anledning af det ærede medlem hr. Anker Laus og det ærede medlem hr. Poul Claussens udtalelser, at

jeg er enig med dem i den principielle betragtning, at når man knægter friheden, rører man ved noget, som er helligt. Selv om det ikke kunne påvises, at denne mælkeordning ikke har været til nogen fordel, ville jeg alligevel holde på næringsfriheden, for i det lange løb vil næringsfriheden give de billigste varer, den laveste pris og den mindste avance. Selv om det var sådan, at mælken var blevet billigere, da man indførte mælkeordningen, er det givet, at det i det lange løb vil blive dyrere og dyrere, når der er monopol, og når der er en ordning i stedet for fri konkurrence, hvor fantasi og dygtighed kan blive sat ind, selv med den virkning, at man får skiftende priser.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh sagde, at han var glad for, at man gennem mælkeordningen havde sikret sig en god vare, og det er selvfølgelig også udmærket, hvis det var gennem mælkeordningen, dette var sket, men det har jo ikke noget som helst med mælkeordningen at gøre.

Det ærede medlem ønskede også, at vejen fra producent til forbruger skulle være den billigste, og deri er jeg enig med ham. Men det første, mælkeordningen gjorde her i København, var at nedlægge de mejerier, som havde fundet billigere vej og kortere vej fra producent til forbruger. Det var altså en direkte tåbelighed, der skete her i København, hvor man opretholdt de virksomheder, som havde den dyreste administration og den længste vej og den dyreste vej, og så nedlagde man oven i købet de nydannelser, der var på vej, og inden for hvilke man ligefrem sprang engrosleddet over. Det drejede sig om de nybyggede andelsmejerier i Københavns periferi. Det var „Brokilde“ude ved Ågerup, det var Ballerup Andelsmejeri, det var „Hedelykke“ i Hedehusene og „Stassano“ i Tåstrup, og der var vist et par stykker til. De var begyndt at køre mælken direkte ud fra producenterne efter behandling på lokale andelsmejerier til ismejerierne, som solgte den til befolkningen. Der var altså dér sket den nydannelse, at man sprang de engrosled over, som ligger i byen, og som efterhånden er blevet overflødige, men som nu fik en saltvandsindsprøjtning og har fået dette monopol tildelt, akkurat ligesom man tildeler biografbevillinger.

[Tholstrup.]

Det ærede medlem fru Petra Petersen mente, at man ved den pågældende ordning sikrede forbrugerne, at mælken var til stede, og at den var billig. Det var akkurat det modsatte, der skete. Man havde aldrig før prøvet at have mælkeangel, sådan som man prøvede det, da først mælkeordningen var blevet gældende. Så sent som i fjor og i forfjor manglede der mælk. Den blev delvis rationeret, men mejerierne sørgede altid for, at der var fløde nok, for den tjenes der nemlig noget mere på.

Men der er yderligere en væsentlig ting, og det er, at mælkeordningen medførte, at den såkaldte billigmælk blev fuldstændig afskaffet. Før mælkeordningen var det sådan, at den fattige husmoder kunne spare betydelige beløb, hvis hun gik omkring hjørnet og hentede mælk i en af de butikker, som solgte billigmælk. Det drejede sig gennemsnitlig om en besparelse på en lille hundredkroneseddel om året. Men det gør intet indtryk på det ærede medlem fru Petra Petersen. Hun vil hellere have dyrere mælk end frihed, når kun mælken er gået igennem en planøkonomisk ordning, og det gælder selvfølgelig for det ærede medlem, enten der er tale om mennesker eller mælk.

Jeg skal ikke komme ind på mange betragtninger, idet jeg må henvise til min tale ved behandlingen af det samme lovforslag her i marts i år, men jeg vil alligevel gentage et par punkter.

Hovedargumenterne for lovforslaget er jo, at før kostede mælken i byerne dobbelt så meget som ved staldøren, og at denne forskel efter mælkeordningen var blevet reduceret ganske betydeligt. Det turde være løgn alt sammen. Jeg har i kommissionsbetænkningen udførligt redegjort for, hvorledes det lå med de 100 pct. før 1940.

Jeg har været forsigtig og har nøjedes med at benytte de officielle tal, og efter disse havde ikke mindre end 44 af de godt 100 små engrosmejerier, som fandtes i København dengang, en forbrugerpris, der kun var 55 pct højere end producentprisen,

altså ikke 100 pct., som den højtærede handelsminister sagde under behandlingen i marts måned; ikke mindre end 44 engrosmejerier lå på et gennemsnit af 55 pct., medens mælkeordningens tilhængere hele tiden taler om 100 pct. Iblandt disse var der nogle, der lå under 50 pct., og tager man gennemsnittet, lå de tre store mejerier, som fik hovedparten af monopolet, til gengæld 105 pct. over. Gennemsnittet var 80 pct.; de 100 pct., som mælkeordningens tilhængere ynder at benytte, er altså et fuldkommen forkert tal. Hvis tallet også havde været 80 pct. i dag, ville der have været tale om en guldgrube; når indkøbsprisen er højere, dobbelt så høj i dag, som den var dengang, ville en fordobling af fortjenesten jo blive helt urimelig. Der er imidlertid tale om en guldgrube alligevel, selv om tallet måske kun er 67 pct. i dag. Det har man set adskillige eksempler på; vi så jo, hvordan en af de alledygtigste trak sig tilbage efter ganske få års forløb med en ekstra million kroner i lommen.

Som en af de få, der ikke har studeret mælkekommissionens betænkning, optrådte det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen i marts måned, da han sagde (folketingets forhandlinger 1955-56, sp. 3352-53):

„Jeg kan nævne den by, hvor jeg kender forholdene bedst, nemlig Ålborg. Før vi fik mælkeordningen, var det i mange år sådan, at prisen i København altid lå 1 à 2 øre over den pris, forbrugerne betalte ude i provinsbyerne, i hvert fald i Ålborg. I 1941 fik København en mælkeordning, og umiddelbart derefter lå udsalgsprisen i København 6 à 7 øre under den pris, forbrugerne betalte i Ålborg. Dette forhold bestod, indtil Ålborg fik sin mælkeordning i 1948; siden den tid har udsalgsprisen for mælk deroppe ligget på samme niveau som før 1940, det vil sige 1 øre billigere end i København. Det er et tydeligt bevis på, hvad rationaliseringen af mælkehandelen har betydet.“

Hvis det ærede medlem havde gjort sig den ulejlighed at læse mælkekommissio-

[Tholstrup.]

nens betænkning side 119, var han blevet klar over, at der i Ålborg intet som helst er blevet opnået.

I betænkningen side 119 står der:

„Prisnedsættelsen i 1941 blev på 5 øre for 1/1 l sødmælk i forhold til tidligere pris hos de tre store mejerier. Samtidig steg leverandørpriserne med ca. 2 øre, således at forskellen mellem leverandørpris og forbrugerpris blev reduceret med i alt 7 øre. På den anden side indførtes budpengene, flødeprisen blev sat op og rabatterne til storforbrugerne stærkt reduceret til nogle få procent.

Ifølge det nu foreliggende materiale fra prisdirektoratet kan rabattabet ansættes til 2,24 øre og underprisens virkning på gennemsnitsprisen til 2,17 øre, medens budpengene 2 øre (1941) pr. flaske giver mellem 3 og 4 øre pr. 1/1 l sødmælk i flasker. De 7 øre forsvandt således helt ved denne tryllekunst.“

Det var den tryllekunst, man lavede her i København! Hvis man lægger de tal sammen, nærmer man sig de 8 øre. Tilbage blev så, foruden at mælken i realiteten blev nogle øre dyrere, at fløden blev væsentlig dyrere. Det er også det eneste reelle begyndelsesresultat af mælkeordningens indførelse ved dens start, og siden er ingen forbedringer sket.

Der hører en vis frejdighed til at stå op her på tingets talerstol og sige, at mælken er blevet billigere i Ålborg takket være mælkeordningen, for det gælder kun i sammenligning med København, hvor mælken vitterlig blev en øre dyrere.

I betænkningen, side 128, siger direktør Seligmann, at man kan gå ud fra,

„at konkurrencen mellem mejerierne ikke kunne reducere forskellen mellem producent- og forbrugerpriserne.“

Det er en lidt mærkelig udtalelse, når man ved, hvor mange forskellige priser mælk sælges til, og også bemærker, at der blev solgt mælk med helt op til 4½ pct. fedt i stedet for som nu med 3½ pct., medens gennemsnittet dengang vist lå på 3,8 pct. Det viser altså, at takket være konkurrencen var der 44 mejerier, der solgte mælk helt op til 20 øre billigere pr. liter, og de tog en stadig stigende andel af markedet, erobrede den ene del af kunde-

kredsen efter den anden og var godt på vej til at overtage føringen, således at alle kunder i København ville have fået billigere mælk, hvis vi ikke havde fået denne ulyksalige mælkeordning gennemført.

Direktør Seligmann siger videre på side 130 i betænkningen:

„... hvorefter gennemførelsen af den storkøbenhavnske mælkeordning har medført, at der i 1953 er indvundet en besparelse på ca. 15 øre pr. liter mælk og fløde.“

Jeg spurgte forgæves den højtærede handelsminister under behandlingen i marts måned, hvor de 15 øre var blevet af, men fik altså intet svar. Jeg spurgte dengang, hvorfor mælken i monopolbyerne ikke var 15 øre billigere end i ikke-monopolbyerne, og jeg bad tilhængerne af mælkeordningen give os et svar herpå, men det fik jeg ikke.

Jeg stillede også det spørgsmål til det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp, som desværre ikke er til stede i dag, hvordan det ville være muligt for et mejeri at komme ind på markedet i dag, hvis det ville sælge mælk til højere pris end den nu gældende. Det fik jeg heller ikke svar på. Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp var bange for, at der ville komme mælk ind til højere pris, hvis mælkesalget blev givet frit. Det er en noget mærkelig påstand. Jeg tror ikke, det er nemt at komme i gang med nye kunder; hvis man ikke kan byde dem fordele, tror jeg faktisk, de bliver dér, hvor de er vant til at købe.

Et af de største tab ved mælkeмонопоlet er netop, at det ikke længere er muligt for husmoderen med de mange børn at gå omkring hjørnet og hente billig mælk. Hun må betale fuld pris og har kun en ringe besparelse ved selv at hente mælken. I heldigste tilfælde kunne hun dengang ved køb af 3 l sødmælk og 1/10 l fløde spare 77 øre i forhold til køb ved mælkevoغن og i de store mejeriers butikker, medens hendes besparelse i dag kun andrager ca. 16 øre på dette indkøb, nemlig 3-4 gange 4 øre i budpenge. Nu vil nogle sige, at det kun var i allerheldigste tilfælde, men selv om vi tager den gennemsnitlige besparelse ved køb hos de mejerier, som blev forsynet fra de 44 billige engrosmejerier — de leverede dog en fjerdedel af den mælk, der blev solgt i København — kunne det blive til

[Tholstrup.]

mellem 60 og 70 kr. om året med det nævnte køb. Det er det, som det ærede medlem fru Petra Petersen ikke vil være med til at spare, 60-70 kr. for en husmoder med 3-4 børn; så hellere holde på planøkonomien — den hellige ko, som ingen mælk giver.

Jeg kunne godt lide at stille det spørgsmål til den højtærede minister, hvor mange hundrede mennesker der nu sammenlagt er beskæftiget i de kommunale mælkeudvalg, som efterhånden har vundet indpas i snart alle byer. Jeg kunne også godt lide at få at vide, hvorfor vi ikke hørte noget fra den højtærede minister, dengang en mælkeemand i Hornbæk blev idømt 200 kr. i bøde for at sælge mælk 4-5 øre billigere pr. liter end dem, der havde mælkeмоноpolet. Jeg har forstået, at den højtærede minister er meget interesseret i den lov, som hedder monopolloven, som oven i købet indeholder visse forpligtelser til at gribe ind over for urimelige priser. Hvorfor hørte vi ikke noget dengang, da man i Hornbæk forsøgte at sælge billig mælk, men kom til at træde i de hellige cirkler, tegnet af mælkeмоноpolet i Nordsjælland?

På disse spørgsmål vil jeg gerne have svar. Jeg går ud fra, at det ærede medlem hr. Aage Fogh vil svare på det, som det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp ikke fik svaret på ved behandlingen i marts måned.

Ministeren for handel, industri og søfart (Lis Groes): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere for deres indlæg her i dag. Jeg forstår, at der er én ting, alle er enige om: det ønskelige i, at mælken kommer frem til forbrugerne til en billig pris. Men dermed hører enigheden åbenbart også op.

Det diskuteres stadig væk — det var ikke mindst det ærede medlem hr. Tholstrup i dag inde på — hvilke resultater mælkeordningen har ført med sig. Det ærede medlem hr. Tholstrup brugte mange tal og — ærlig talt — ret stærke vendinger, idet han betegnede den storkøbenhavnske mælkeordning som direkte tåbelig og ligefrem sagde, at det, der står i betænkningen, turde være løgn alt sammen. Jeg har læst betænkningen meget nøje igennem, jeg har læst det ærede medlems indlæg, og jeg har også læst det svar, som prisdirektoratet

har givet det ærede medlem, og jeg vil henvise ærede medlemmer af det høje ting til at gøre det samme. Læs det ærede medlem hr. Tholstrups indlæg og så svaret; så tror jeg, man kan dele sol og vind lige og finde ud af, hvad der er tåbeligt, og hvad der er løgn. Helt nemt er det for resten ikke, for disse betragtninger kan selvfølgelig være båret af en bestemt indstilling over for tingene, og det kan godt være, det bliver vanskeligt at overbevise nogle parter.

Det ærede medlem hr. Anker Lau beskæftiger sig med spørgsmålet, om det offentlige skal gribe ind på et område som mælkehandelen, og kom — det er jo ikke helt ukendt for os herinde — ind på spørgsmålet om næringsfriheden, om det offentlige interesse skal gå forud for næringsfriheden. Man må jo se på, hvilken vare man har med at gøre, og der kan også være grund til at se på resultaterne af de indgreb, der hidtil har fundet sted.

Det ærede medlem hr. Anker Lau pegede på en fælles henvendelse fra erhvervene. Jeg har tidligere fra denne talerstol givet udtryk for, at jeg personlig mener, at det er lidet naturligt, at samtlige erhverv henvender sig om et spørgsmål som mælkehandelen. Jeg kan stadig ikke se, hvad Assurandør-Societetet har med mælkehandelen at gøre; det er jo en sag, som vi skal behandle herinde, det er et spørgsmål, som de ærede medlemmer af det høje ting skal tage stilling til, men efter min mening ikke et spørgsmål, som Assurandør-Societetet skal beskæftige sig med. Dertil kommer, at det er så vanskeligt at bedømme disse forhold; det kræver et studium bl. a. af den betænkning, der foreligger, og det ville forekomme mig meget unaturligt, om alle de erhvervsorganisationer, der blev remset op her i dag, havde sat sig ind i denne betænkning og hele dette samfundsvigtige spørgsmål. Lad handelen komme, det er i orden, men de andre — det synes jeg er unaturligt.

Mælkeprisen har en almindelig interesse, og man kan jo bedømme udviklingen forskelligt, men hvis vi nu ser på, hvordan detailpriserne har udviklet sig siden 1940, og hvordan mælkepriserne har udviklet sig, vil vi kunne konstatere, at mælkepriserne er steget langt mindre end de øvrige detailpriser, og det til trods for at

[Ministeren for handel, industri og søfart.]

producentprisen i denne periode er fordoblet. Det er dog ikke helt ligegyldigt. Jeg synes også, at de tal fra Haderslev, som blev nævnt her i dag af det ærede medlem hr. Aage Fogh, kunne tyde på, at det er lidet rationelt med et sådant distribueringsystem, som man tidligere havde.

Over for de ting, der er blevet gjort gældende om monopolerne, vil jeg gerne have lov at sige, at der jo kun sjældent er tale om et enkelt mejeri. Som regel vil der være tale om flere mejerier, og derved sikres konkurrencen. Endelig er der stor forskel på, om det er privatpersoner, der er beskæftiget med disse ting, eller det er kommuner. Dertil kommer, at man, hvis man ser på, hvor der i dag er gennemført mælkeordninger, vil se, at denne snigende socialisme, som vi hørte om, også gør sig gældende i kommuner med et såkaldt borgerligt flertal.

Man har, såvel da vi sidste gang behandlede dette lovforslag som i de spørgsmål, der senere er stillet, interesseret sig en del — det har bl. a. det ærede medlem hr. Anker Lau — for spørgsmålet om standardiseringen af fedtindholdet i mælken. Man har angrebet denne og sagt, at det var et af resultaterne af mælkeordningen. Jeg bemærkede, at det ærede medlem hr. Anker Lau mente, at de svar, der nu var kommet ind, alle talte til gunst for ham, og det er da lykkeligt for ham. Det ærede medlem nævnedes dog ikke i dag det svar, der er kommet netop med hensyn til fedtprocenten, og det kunne måske skyldes, at det dog vist dårligt kan siges at tale til gunst for de principper, det ærede medlem sidst gjorde gældende. Jeg synes, det er en ganske overordentlig interessant besvarelse, der er kommet fra sundhedsstyrelsen.

Da vi sidst behandlede lovforslaget, diskuteredes spørgsmålet om skummetmælken og dens værdi meget stærkt. Det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp spurgte, om det ikke var forkert, at det var så svært at få skummetmælk. Deroverfor blev gjort gældende, at den måske ikke var så værdifuld, at man skulle gøre noget for at få den noget mere frem. I det svar fra sundhedsstyrelsen, som overlæge Uhl har sendt, siges der imidlertid:

„Man må derfor tillægge skummetmælk en meget betydelig sundhedsmæssig værdi som en billig, men rig kilde på lødige æggehvide-stoffer, kalcium og visse B-vitaminer.“

Dette svar synes jeg er af stor interesse, for det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp var sidste gang inde på, om det ikke ville være naturligt at drive nogen propaganda for et større salg af skummetmælk. Disse oplysninger kunne efter min mening tyde på, at noget sådant ville være fornuftigt.

Angående spørgsmålet om, hvorvidt vi skulle have en federe mælk, udtales det i svaret fra sundhedsstyrelsen,

„at standardisering, når den kun nedsætter fedtprocenten til 3,5, tjener sundhedsmæssige interesser, idet en billig-gørelse af mælken må være af betydning for at begunstige forbruget af dette meget vigtige næringsmiddel.“

Det siges endvidere:

„Standardiseringen medfører, som det vil ses af hoslagte tabel, i øvrigt kun en mindre forringelse af næringsværdien hidrørende fra det mindre fedtindhold og det lavere indhold af fedtopløselige vitaminer, A-vitamin, carotin og D-vitamin, medens mælkens øvrige næringsværdier ikke forringes.“

Professor Ege, som er medlem af sundhedsstyrelsens ernæringsudvalg, går endnu videre, idet han siger, at han for sit vedkommende ville se med sympati på, at fedtprocenten nedsættes til 3, da han lægger afgørende vægt på prisen. Også udvalget har beskæftiget sig med dette problem, idet det har stillet spørgsmålet: hvad betyder det for prisen på mælken? Det viser sig, at denne nedsættelse af fedtprocenten prismæssigt betyder 5 øre. Man er tilbøjelig til at sige, at 5 øre ikke er mange penge, men det betyder dog med det forbrug, der er af mælk herhjemme, en besparelse på 3,6 mill. kr. om året for forbrugerne.

Jeg er glad for, at man her i dag har givet tilsagn om et sagligt arbejde i det udvalg, der formentlig bliver nedsat. Det ærede medlem hr. Tholstrup sagde i sit indlæg, at med fri konkurrence ville den laveste pris slå igennem i det lange løb. Mon ikke vi skal være varsomme med at få det løb til at blive for langt?

Anker Lau: Jeg skal ikke komme dybere ind på de ting, den højtærede minister nævnede; det kan vi alt sammen tale om i udvalget. Men når ministeren særlig stærkt fremhæver denne femøre, må jeg henlede opmærksomheden på, at den formentlig også var indvundet ganske uden monopoliseringens tilstedeværelse. Det er altså ikke noget, der kan betragtes som et resultat af mælkeordningen, men som et resultat af standardiseringen. (*Ministeren for handel, industri og søfart* [Lis Groes]: Det hævdede det ærede medlem sidst!). Nej.

Der er imidlertid en anden, langt alvorligere ting, jeg gerne vil tale med den højtærede minister om, og det er spørgsmålet om de principper, der ligger til grund for denne sag. Denne sag er ikke alene en sag om mælken, det er en sag om de principper, det danske erhvervsliv har bygget på, siden vi fik næringsfrihed i 1857, og det er det hidtil stærkeste angreb på denne ordening, der i år har 100 års jubilæum. Det turde være en selvfølgelig ting, at det danske erhvervsliv, når det bygger på dette princip og har gjort det i 100 år, protesterer, første gang man virkelig får et lovmæssigt indgreb på dette område. Jeg synes ærlig talt, det er dybt tragisk, at erhvervslivets minister ikke har forstået dette. Jeg skal ikke sige mere om det. Jeg vil blot understrege det her så kraftigt, som jeg kan, og jeg henstiller til den højtærede minister, at hun prøver på at forstå, at dette principspørgsmål er en vigtig sag, ikke alene for mælkehandlerne, men for hele det danske erhvervsliv.

Poul Claussen: Den højtærede minister oplyser, at mælkeprisen i gennemsnit er steget mindre end andre priser i et vist interval, og jeg vil derfor gerne spørge, om ministeren også kan fastholde dette med hensyn til fløden, for det er nemlig en af de ting, mit parti har imod disse ordninger, som man kalder det — et ord, jeg gerne vil sætte i gåseøjne — nemlig at varerne ikke har deres egen pris. Enhver ved, at fløden er fordyret uforholdsmæssigt til gunst for en nedsættelse af mælkeprisen.

Dernæst fremhævede den højtærede minister i anledning af, at der er talt om en socialisering af dette område — en betegnelse, jeg for mit vedkommende for øvrigt ikke har brugt, det kan altså ikke være

rettet mod mig — at man også har gennemført mælkeordninger i kommuner med borgerligt flertal. Ja, nu har vi jo fået en lov om dette, nu er der mulighed for at gennemføre mælkeordninger, og når der er en vis opinion for gennemførelsen, indfører man vel en mælkeordning — selv om man ikke er tvunget til det — fordi man ikke synes, man kan komme uden om det.

I de udtalelser, udvalget har fået tilsendt fra sundhedsstyrelsens overlæge, dr. Uhl, fremhæves det udtrykkeligt, hvad også det ærede medlem hr. Anker Lau gjorde opmærksom på, at en fedtprocent på 3,5 af overlægen betragtes som en udmærket fortynding af mælken — hvis jeg må udtrykke mig sådan — med hensyn til dens brug i praksis. Men det kunne også være gennemført, uden at man havde lavet denne mælkeordning; standardiseringen har ikke noget direkte med mælkeordningen at gøre.

Ud over dette skal jeg ikke gøre flere bemærkninger. Vi kan jo få klarlagt forskellige spørgsmål under udvalgsbehandlingen; bl. a. vil jeg gerne være med at diskutere de oplysninger, vi har fået fra sundhedsstyrelsens overlæge; jeg har forskellige bemærkninger at gøre til dem.

Holger Larsen: Som jeg sagde i mit første indlæg, ønskede jeg ikke at forlænge debatten, idet sagen blev så grundigt behandlet sidst. Nu er alligevel en del af de ærede ordførere gået ind på en hel masse af de spørgsmål, vi diskuterede dengang. Jeg havde den fornøjelse at følge med i det ærede medlem hr. Tholstrups indlæg, idet jeg sad med det stenografiske referat fra forhandlingerne i marts måned foran mig, og hvad det ærede medlem sagde nu, var næsten ord til andet det samme, som han dengang fremførte. Men når det ærede medlem har siddet i en kommission i fem år, er det jo naturligt, at det stadig væk løber over.

Det, jeg gerne ville gøre et par bemærkninger om her, er det rent principielle med hensyn til næringsfriheden, som også det ærede medlem hr. Anker Lau var inde på; dette diskuterede man også kraftigt sidst. Må jeg spørge det ærede medlem — og mit spørgsmål gælder også det ærede medlem hr. Poul Claussen, som fulgte op på samme linje —: hvis man virkelig lod den regulering,

[Holger Larsen.]

vi nu har, falde væk, ville de ærede medlemmer så være klar til at følge næringsfriheden i dens yderste konsekvens? Ville man virkelig tilbage til tilstande, hvor det sundhedsmæssige var sat sådan til side, at man gav frit slag over en bank? Det ærede medlem hr. Poul Claussen var, da vi diskuterede dette spørgsmål i marts måned, klar over, at det kunne man ikke, en eller anden regulering måtte sættes ind, og det måtte da være erhvervene, der ordnede det. Men hvad er så talen om næringsfrihed værd? Så er det jo kun et spørgsmål om, hvem der skal regulere, om det offentlige skal spille med ind.

Det ærede medlem hr. Poul Claussen mener, at dette kan man ikke sætte kommunalbestyrelserne til. Det ærede medlem har jo selv været medlem af en kommunalbestyrelse. Når vi i Odense byråd har behandlet selve mælkeordningen, så har vi haft erhvervenes repræsentanter med i forhandlingen, så har vi haft regnskaberne ved hånden til støtte for fastsættelsen af priser; alle drøftelser er foregået sammen med repræsentanter for erhvervenes organisationer; der er ikke tale om noget diktat fra de folkevalgte repræsentanter. Det gode og sunde heri er, at disse repræsentanter kan varetage forbrugernes interesser. Hverken det ærede medlem hr. Anker Lau eller det ærede medlem hr. Poul Claussen talte i deres indlæg om forbrugernes interesser, og det er dog i allerhøjeste grad dem, der skal varetages i dette forhold, både de prismæssige og de sundhedsmæssige interesser.

At de ærede medlemmer nu kommer med en hel masse forklaringer om, at når der er næringsfrihed og man kan få kapløb, så rasler priserne ned, hænger sammen med, at de herrer vil sætte et helt andet kontrolorgan ind; de vil være fri for at have det offentlige med i spillet.

Aage Fogh: Når det foreliggende lovforslag bliver lagt op til at være et voldsomt angreb på næringsfriheden og erhvervenes frihed her i landet, vil jeg gerne gøre et par stiltfærdige bemærkninger i tilknytning her til.

Det afgørende er efter mit skøn, at mælkehåndelen gennem en lang årrække i praktisk talt alle byer havde antaget former, som

ingen var tjent med, heller ikke mælkeforhandlerne. Jeg nævnte før forholdene i Haderslev. Nu blev Ålborg by fremdraget af det ærede medlem hr. Tholstrup, fordi det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen havde nævnt det som eksempel sidst. Må jeg gøre opmærksom på, at i mælkekommissionens betænkning anføres i eksemplet fra Ålborg (side 20) følgende tal: før mælkeordningens indførelse var der 292 udsalg i Ålborg, dette antal gik ned til 92, og der var 68 mælkevogne, dette tal gik ned til 21. Der er formentlig ingen, der kan være i tvivl om, at når der er sådanne vildskud på forhandlingen af mælk, trænges der til regulering.

Personlig er jeg af den opfattelse, at det havde været naturligt, om mejerierne havde klaret den affære, således som mejerierne i Oslo og Stockholm har gjort det; dér har de i høj grad orden på deres mælkehandel. Så vidt jeg ved, er ordningen dér ikke sket ved lov, men ved, at producenternes organisation og mejerierne har ordnet sagen. Det havde vel også været naturligt, at de havde gjort det her i landet, eventuelt i forbindelse med repræsentanter for forbrugerne; men det er altså ikke sket.

Forholdene var kommet ud i et uføre, hvis ikke loven af 1940 var blevet vedtaget. Vi har nu set resultaterne af dens gennemførelse; derfor synes jeg, at vi under en fornuftig behandling i udvalget skal prøve på, som det er nødvendigt, at skære visse ting væk, der kan være urimelige; men vi må holde for, at hovedlinjen: en rimelig tilrettelægning af fordelingen af mælk fra producent til forbruger, skal gennemføres.

Det ærede medlem hr. Tholstrups beregninger skal jeg ikke gå ind på. Jeg er ganske enig med handelsministeren. De, der har interesse for det, bør studere betænkningen; jeg tror, at de beregninger, der foreligger fra anden side, er fuldt så pålidelige som det ærede medlem hr. Tholstrups.

Petra Petersen: Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Tholstrup, at dette her i dag er jo ingen gættekonkurrence, og hvis det ærede medlem ikke har hørt, hvad jeg sagde, synes jeg i alle tilfælde ikke, det kan være rigtigt, at han gætter sig frem til noget, han mener jeg ville have sagt, og så fremfører det som noget, jeg *har* sagt. Hvis

[Petra Petersen]

det ærede medlems argumentationer i al almindelighed er af den art, giver jeg ikke meget for dem.

I øvrigt vil jeg gerne sige til den højtærede handelsminister, at jeg kan stadig væk ikke forstå, hvorfor de partier, der ikke deltager i udvalgsarbejdet, aldrig får at vide, hvad der sker i udvalget. Jeg var meget glad for at høre, hvad den højtærede handelsminister nu fremkom med i så henseende, men det havde været rart, om jeg havde vidst det forud.

Jeg skal ikke genoptage diskussionen fra narts med den højtærede handelsminister angående skummetmælken, men kunne dog alligevel have lyst til at sige til ministeren, at det kommer jo dog noget an på, hvem det er, der skal have skummetmælken; det var det, jeg præciserede dengang. Jeg er stadig af den opfattelse, at børn skal have sødmælk, og jeg er stadig af den opfattelse, at når mælkesalget går ned og forbruget daler, skyldes det, at familier med børn — som regel de dårligst stillede — der først og fremmest burde købe sødmælk, ikke mere har råd til det.

Jeg vil gerne slutte med at bede udvalget og ministeren se på de spørgsmål, jeg har rejst.

Tholstrup: Det ærede medlem hr. Holger Larsen hævdede, at hvis man gav frit slag, ville man få de samme i sundhedsmæssig henseende ikke særlig gode tilstande som før. Det er i virkeligheden et meget kraftigt angreb på hele sundhedsvæsenet, på dyrlægeinstitutionen, det ærede medlem her retter. Dyrlægerne skal jo sikre, at der ikke begås overtrædelser, men der er det mærkværdige, at under de frie forhold før krigen blev der lige så ofte fremført kritik fra dyrlægerne side over mælken fra de store mejerier som over mælken fra de små; det var lige så meget de store mejerier, der fik bøde for ikke at have „ren mælk i posen“. Det er altså en meget slet underbygget påstand, det ærede medlem fremfører.

Frit slag ville have givet lavere priser, men det havde naturligvis medført, at de største virksomheder havde standset, således som det så ud til at en af de største virksomheder var på vej til; den kørte med stort underskud i flere år, det ved det

ærede medlem hr. Holger Larsen, eftersom hans parti var særlig knyttet til dette mejeri og vel stadig er det. Det var en redningsaktion for at komme dette selskab til hjælp, der først og fremmest var baggrunden for, at vi fik gennemført mælkeordningen. (*Holger Larsen:* Det er noget rent vrøvl!). Det kan godt være, nogle medlemmer her synes, det er noget rent vrøvl, men det er dog virkningen, man skal se på: fra det øjeblik var virksomheden reddet, og siden har den givet pænt overskud.

Det ærede medlem talte om forbrugernes interesser. Er det ikke at varetage forbrugernes interesser at gøre det muligt for dem at spare 60-70 kr. om året på deres mælkekøb, hvilket var muligt dengang, hvad der er bevist, for det kan man læse sig til i mælkekommissionens betænkning? (*Afbrydelse:* Forbrugernes interesser?). Forbrugernes interesser blev varetaget af retsforbundets repræsentant i mælkekommissionen, medens særinteresser samt de rent politiske blev varetaget f. eks. af visse socialdemokratiske medlemmer i kommissionen, der prøvede på at socialisere virksomhederne, som er deres hellige ko.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh oplyste, at i Ålborg var mælkeforretningernes antal gået ned fra 292 til 92, men han sagde ikke noget om, at der måske var blevet for langt imellem mejerierne, og han sagde ikke noget om, at en sådan udvikling ville være kommet i gang af sig selv. Men når man i 7-8 år vifter med muligheden for erstatning for nedlæggelse af en mælkeforretning, hvem vil så lukke sin forretning, lige før man kan få erstatning? Derfor var der betydelig flere mælkeforretninger umiddelbart før lukningen, end der ville have været, hvis der var fri konkurrence og ingen udsigt til erstatning for nedlæggelse af ens forretning. Det samme gjaldt for Københavns vedkommende.

Det ærede medlem giver ikke meget for mine beregninger, men holder sig til den imødegåelse af en del af disse, som prisdirektør Seligmann har givet. Det ærede medlem giver heller intet svar på mit spørgsmål om, hvor de 15 øre er blevet af, som er konklusionen af prisdirektoratets udtalelse; der står jo nemlig til slut, således som jeg nævnte før, at ordningen har medført, at der er indvundet en besparelse på

[Tholstrup.]

15 øre pr. l mælk. Den højtærede minister svarede heller ikke på, hvor de 15 øre er blevet af. Kan man blive ved at argumentere med en imødegåelse og en beretning, hvis konklusion er, at der er opnået 15 øres besparelse, når der er beviser for det modsatte, og når disse 15 øre ingen steder er at finde?

Denne konklusion er meget mærkelig, og det tjener ikke til ære for de pågældende medlemmer, at de godtager en imødegåelse, som ender med en konklusion, der i virkeligheden ikke kan fastholdes. Det er en teori, at mælken er blevet 15 øre billigere; i praksis har det vist sig, at de byer, der ingen mælkeordning har, har lige så billig mælk som de byer, der har en mælkeordning.

Det ærede medlem fru Petra Petersen sagde, at dette var ingen gættekonkurrence. Det har jeg heller ikke tænkt mig det skulle være; for mig i hvert fald er det ingen gættekonkurrence. Jeg tager ganske håndfast på tallene, jeg er ikke helt ukendt med at behandle tal, og jeg har i hvert fald ikke mødt noget modargument fra noget af de kommunistiske medlemmer vedrørende den talopstilling, jeg er kommet med. Tilbage står for det ærede medlem fru Petra Petersen, at det ærede medlem må betale 60-70 kr. mere om året for mælk end nødvendigt, hvis vi havde haft frie konkurrencevilkår.

Den højtærede minister mente, at forhåbentlig var vi enige med hende i, at mælken skulle nå ind til byerne så billigt som muligt. Det er et fromt håb, som den højtærede minister kun skal få min tilslutning til. De ærede medlemmer hr. Anker Lau og hr. Poul Claussen er jo også inde på, at mælken ikke skal koste mere end højest nødvendigt, og har tiltro til, at det vil konkurrencen nok sørge for, men de andre ærede medlemmer, hr. Aage Fogh, hr. Holger Larsen og fru Petra Petersen, er ikke enige med ministeren i, at mælken skal være så billig som muligt; de er enige om at opretholde mælkeordningen, og den giver dyrere mælk. Det er kun mig, der er enig med ministeren i det ønske, hun udtrykker; men dermed er ikke resultatet nået, da ministeren kører videre med den dyre mælkeordning. Hr. Seligmann fra prisdirektoratet afholder sig jo også fra at imødegå det på side 119 i kommissionens betænkning

af mig anførte, nemlig at mælken blev dyrere straks efter mælkeordningens gennemførelse her i København. Det er altså i strid med det, som blev oplyst dengang.

Jeg har gentaget i dag, hvad jeg sagde under sidste behandling netop om dette afsnit; det ærede medlem hr. Holger Larsen troede, at det var hele talen, men det var kun en halv snes linjer. Jeg er imidlertid næsten nødt til at gentage det, for at det kan stå klart: mælkeprisen blev nedsat med 5 øre, men samtidig blev den sat op med budpengene, 3,75 øre; endvidere tog man rabatten på godt 2 øre væk. Og man brugte et sammenligningsgrundlag, som jeg hele tiden har påstået var forkert. Jeg har ikke brugt andet end det, der var gengivet fra officiel side, nemlig at besparelsen ved gennemsnitsunderprisen kun var 2,17 øre. Jeg mener, den var meget større, men ved at være forsigtig og nøjes med de tal, som er kommet frem fra officiel side, bliver det $2,17 + 2,24 + 3,75$ øre, som skal trækkes fra de 7 øre — altså nedsættelsen var på 5 øre og 2 øre fra leverandøren. Der var således en officiel besparelse på 7 øre, men derfra skal trækkes 8 øre, og det giver som bekendt $\div 1$. Det er resultatet, og dertil kommer så, at fløden er blevet dyrere. Det er det, der understreger, at det er mig, der vil have billig mælk til forbrugerne og hverken den højtærede minister eller de ærede medlemmer fra socialdemokratiet, det kommunistiske parti eller det radikale venstre.

Den højtærede minister fremhævede, at det var rart med billig skummetmælk. Ja, det vil jeg også mene. Skummetmælk kostede ca. 14 øre på landet, nogle steder kun 12 øre, men herinde 34 øre, det er en fordyrelse på 143 pct. Det er vistnok den største fordyrelse, man endnu har hørt om med hensyn til mælk. Hvis man prøvede at analysere, hvorledes man kom til flødeprisen 5 kr. 10 øre ville man finde, at der også dér er sket en fordyrelse på over 100 pct.

Endelig harcelerede ministeren over, at jeg havde udtalt, at i det lange løb ville konkurrencen gøre mælken billigere. De sagde jeg, men jeg sagde det således, at selv om man ville påstå, at mælken var blevet billigere takket være mælkeordningen, så ville denne billighed ikke kunne holde det lange løb, hvis ikke man fik fri konkurrence.

[Tholstrup.]

kurrence. Men nu er det påvist og ikke modbevist, at mælken er blevet dyrere takket være mælkeordningen, så kan ordningen i hvert fald ikke blive ringere af, at man indfører fri konkurrence, derved kunne mælken blive billigere.

(Kort bemærkning).

Anker Lau: Jeg beklager egentlig, at man er faldet for fristelsen til at beskæftige sig med alle de detaljer, man var inde på sidste år. Den indledende taler sagde da også, at det netop ikke skulle ske. Jeg synes, denne sag er for vigtig til ligefrem at skulle drukne i detaljer, hvorom der må være uenighed af både principiel og saglig natur, og som ingen i virkeligheden bør hæfte sig ved. Men nu må jeg naturligvis også gøre et par bemærkninger derom, det skal blive ganske kort, idet jeg skal undlade gentagelser og nøjes med at henvise til noget af det, jeg sagde ved førstebehandlingen i foråret.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh havde som den gode liberale mand, han er, den opfattelse, at det er nu engang konkurrencen, der regulerer priserne til fordel for forbrugerne i et frit samfund. Det ville også være sket med hensyn til mælken, hvis man havde fastholdt det standpunkt. Man kan ikke tage ét standpunkt her og sige det modsatte, når man taler om monopollov: at monopol kan man ikke have, det er konkurrencen, man skal have frem. Nu kommer ministeren netop med monopol og mener, at det er rigtigt. At der så er opstået nogen forvirring om spørgsmålet, kan ikke undre.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh talte også om forholdene i Stockholm. Jeg har svært ved at forstå, at det har de radikales sympati, at man dér har et privatmonopol. Det var en af de ting, synes jeg, man herhjemme forsøgte at undgå; det var netop næringsfrihedens princip, man ville holde i forgrunden, og det er stadig for mig det alt afgørende.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Holger Larsen, at jeg er ikke sikker på,

at det samme svar ville være blevet givet på mit spørgsmål, hvis det ærede medlem fru Edel Saunte havde været til stede, men der er jo dog givet svar på de spørgsmål, der er stillet her. Jeg vil henvise det ærede medlem til at læse mine udtalelser i den mindretalsbetænkning, som dengang blev afgivet.

(Kort bemærkning).

Poul Claussen: Jeg forstår, at det ærede medlem hr. Holger Larsen, der jo holder os fast på vore udtalelser i foråret, har stor interesse i at følge debatten her og se, i hvilket forhold den står til de dengang faldne udtalelser. Jeg skulle dengang have givet udtryk for, at jeg mente det nødvendigt at opretholde sundhedsmæssige restriktioner. Det gjorde jeg, og det gør jeg stadig. Jeg mener ikke, at jeg har sagt noget i dag, der er i modstrid med det. Handelen med mælk må absolut være underkastet visse sundhedsmæssige forskrifter, det har altid været min opfattelse.

Med hensyn til kommunalbestyrelsens beføjelse til at fastsætte priser, som jeg betegnede som noget, der lå uden for dens naturlige område, sagde det ærede medlem hr. Holger Larsen, at det gjorde man visse steder i god forståelse med de erhvervsdrivende. Det tvivler jeg ikke på, men jeg har også hørt eksempler på, at man ikke har gjort det. Det er kommunalbestyrelsens mulighed for at diktere, der har ført til konflikt i nogle tilfælde.

Må jeg til slut sige, at jeg går ud fra, at det ærede medlem hr. Holger Larsen har været så optaget af at følge referaterne fra foråret, at han har overhørt, at jeg i mine bemærkninger sagde, at jeg troede, at den ordning, vi har haft i nogle år, i virkeligheden var stridende mod forbrugernes interesser. At jeg ikke skulle have nævnt forbrugernes interesser og fortalt, hvor jeg placerede dem, er altså ikke helt rigtigt.

Ministeren for handel, industri og søfart (Lis Groes): Det ærede medlem hr. Anker Lau lægger afgørende vægt på principperne

[Ministeren for handel, industri og søfart.]

i denne sag. Jeg synes, det er nok så naturligt at fæste sig ved de praktiske resultater, og jeg mener, at det praktiske resultat, vi har haft af mælkeordningen, er, at mælkeprisen er steget mindre end priserne på de varer, hvis pris er reguleret af den såkaldte frie konkurrence, der som bekendt ikke altid er så fri som ønskeligt. Dertil kommer, at det, når det gælder mælk, er af afgørende betydning, at prisen ikke er lav i kraft af en kvalitetsforringelse. Nu så vi forleden en dom, som jeg må sige både rystede og forbavsede mig: at chokoladepålæg ikke behøver at indeholde chokolade. Hvis vi går frem på lignende måde med mælk, kan vi få en billigere vare frem, men spørgsmålet er så, om vi er tjent med den. Jeg tror, det er vigtigt, at vi har mælken under kontrol, og jeg tror også, det var derfor, at man, allerede inden mælkeordningerne blev lovfæstet, rundt omkring i kommunerne havde taget dette spørgsmål op. Det var jo også baggrunden for, at man i sin tid fik den ordening, man fik.

Det ærede medlem hr. Poul Claussen spurgte mig, hvor stor en del af mælkeprisen fløden bærer. Jeg kan her henvise til, at dette er belyst i svaret på det af udvalget stillede spørgsmål nr. 8. Fløden bærer i dag ikke mere af mælkens pris, end den gjorde i 1940 før mælkeordningen. Forholdet mellem mælke- og flødepris er præcis som før. Man har altid ladet fløden bære noget af mælkens pris; det drejer sig i øjeblikket, såvidt jeg husker, om 6,8 øre, men jeg tør ikke sige det helt nøjagtigt. Iøvrigt er denne ordening efter min mening meget fornuftig.

(Kort bemærkning).

Holger Larsen: Det ærede medlem hr. Tholstrup svarede på en afbrydelse, at han i kommissionen var forbrugernes repræsentant. (*Tholstrup:* Den eneste!). Det er jo ikke rigtigt. Det ærede medlem kom ind som repræsentant i kommissionen, fordi han var medlem af retsforbundet og folketingsmand. Det ærede medlem har altså i fem lange år i kommissionen brugt akkurat den samme argumentation for at søge at få forbrugernes repræsentanter i kommissionen til at forstå, at det var hans standpunkt, der gjorde

mælken billigst mulig, uden at disse forbrugerrepræsentanter reagerede med en storm på dette lovforslag i form af en indstilling til tinget. De ærede forbrugerrepræsentanter i kommissionen har altså let kunnet gennemskue, at det var en slemt tyndbenet argumentation, det ærede medlem havde for sit standpunkt.

(Kort bemærkning).

Petra Petersen: Den højtærede handelsminister har lige sagt, og jeg vil gerne gentage det, at på de områder, hvor man har fjernet kontrollen, viser det sig netop, at priserne stiger. Jeg kan tage et eksempel, som jeg i øvrigt har fremført her flere gange under andre debatter, havregryn. Da man ophævede maksimalprisen, steg havregryn, så de fra at være en billig vare blev en vare, hvis pris lå helt oppe i skyerne.

Jeg omtalte i mit første indlæg den henvendelse, som kom fra Arbejdernes Erhvervsråd og De samvirkende Husmandsforeninger som forbrugere og producenter. De henvendte sig til monopolrådet og spurgte: hvor bliver pengene af? Det er altså ikke producenterne, der får pengene, og det er ikke forbrugerne, der får billigere varer. Der var ingen kontrol i mellemløbet. Det er i og for sig det, som det ærede medlem hr. Tholstrup nu vil forsvare: at man ved at tage kontrollen væk skulle kunne skaffe lavere priser. Jeg kan modbevise det. Det er ikke rigtigt. På alle områder, hvor der ikke har været kontrol, er varerne blevet dyrere.

(Kort bemærkning).

Tholstrup: Det ærede medlem hr. Holger Larsen sagde, at jeg sad som repræsentant for retsforbundet i mælkekommissionen, men det betyder også, at jeg repræsenterede forbrugerne. Jeg går ud fra, at det ærede medlem føler, at han her i tinget i nogen grad repræsenterer forbrugerne. Jeg har i særlig grad gjort det i mælkekommissionen. Jeg har ikke haft private kartofler at hygge, jeg har kun haft mit princip at holde fast på og så påvise al den tåbelighed, som er kommet navnlig fra det ærede medlems parti. En række af disse forbrugerrepræsentanter var jo tro socialdemokrater, og her er det igen den hellige

[Tholstrup.]

ko, det først og fremmest drejer sig om. (*Ministereren for handel, industri og søfart* [Lis Groes]: Det ærede medlem fru Erna Sørensen var ikke socialdemokrat!). Jeg ved godt, at der var en enkelt kvinde i kommissionen, som ikke var socialdemokrat, men hun havde jo meget socialistiske synspunkter, og det er næsten lige så slemt.

Den højtærede minister kan på side 125 læse, hvad det betyder, at fløden bidrager til at holde mælkeprisen nede. Det er selveste formanden for DKF, der i sin generalforsamlingsberetning den 3. marts 1955 giver et klart billede af den ganske betydelige overflytning fra mælk til fløde. (*Ministereren for handel, industri og søfart* [Lis Groes]: Det sagde jeg også. Sådan var det bare også allerede før mælkeordningen!). Formanden siger her, at forholdet er det, at hver liter fløde, der sælges, belægges med en overpris på fra 75 øre til 1 kr. for at holde den lave pris på sødmælk. (*Ministereren for handel, industri og søfart* [Lis Groes]: Det sagde jeg også!). Hvis den højtærede minister har sagt det, har jeg forstået det modsat, men så meget kunne der sandelig ikke tages af fløden før krigen, da man havde den fri konkurrence. (*Ministereren for handel, industri og søfart* [Lis Groes]: Det blev der taget!). I enkelte tilfælde blev der taget det, som den højtærede handelsminister sagde, men det var kun inden for de store mejerier. Man laver hele tiden sammenligninger med de store mejerier, som tog overpris, medens alle de små mejerier, der kom til og påførte de store mejerier konkurrence, ikke bliver taget med, når man skal lave et sammenligningsgrundlag.

Jeg stillede nogle konkrete spørgsmål til den højtærede handelsminister.

Formanden: Tiden for en kort bemærkning er udløbet.

Tholstrup: og det var, hvorfor bøden i Hornbæk for at sælge billig mælk ikke blev påtalt, og hvor er de 15 øre blevet af? Hvad er konklusionen af den imødegåelse af mig? Når vi ikke kan få det at vide, giver jeg ikke meget for de svar, jeg har fået.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Holger Larsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om forlængelse af lov om bortsalg af visse brugte personmotorkøretøjer.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 55, fremsættelsen i tidenden sp. 28).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Heising: Det lovforslag, som er til behandling, er efterhånden en gammel kending både med hensyn til lovforslagets indhold, baggrunden og motiveringen for det. Derfor kan jeg for mit vedkommende fatte mig ganske kort.

Forslaget er i sig selv meget let at overskue, og de oplysninger, der er givet i ministerens skriftlige fremsættelse og i bemærkningerne til lovforslaget, synes at vise, at de forudsætninger, som hidtil har ligget til grund for lovgivningen på dette område, fortsat er til stede. Disse forudsætninger er dels, at der stadig gives et ret betydeligt antal tilladelser til indkøb af personmotorkøretøjer, automobiler og motorcykler, dels at gennemsnitsprisen for de brugte motorkøretøjer, der sælges i henhold til lovens bestemmelser, stadig er ganske høj og derfor er udtryk for en betragtelig konjunkturgevinst. Også de særlige problemer med de klausulerede motorcykler, som vi ved lovens revision inddrog under loven, er fortsat til stede.

Jeg kan derfor sige, at mit parti er af den opfattelse, at den gældende lov bør forlænges, fordi de forhold, der har betinget den, fortsat gælder. Dersom forholdene skulle ændre sig afgørende i den 1 års